

Second Semester Bachelor of Education
(Two Years Course) Examination

**PEDAGOGY OF SCHOOL SUBJECT
PART-I**

Part - I

Paper Code - CP - 203

(English, Marathi, Hindi, Urdu, Biological Science,
Mathematics and Commerce)

P. Pages : 24

Time : Two Hours]

[Max. Marks : 35

- Note :** (1) All questions are to be attempted.
(2) Write the subject and medium clearly on answer book.
(3) Maximum marks for each subject are 35.

- सूचना :** (1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(2) विषय व माध्यम उत्तरपुस्तिकेवर स्पष्टपणे लिहा.
(3) प्रत्येक विषयासाठी कमाल 35 गुण आहेत.

- सूचनाएँ :** (1) सभी प्रश्न हल कीजिए।
(2) उत्तर-पुस्तिका पर अपना विषय और माध्यम स्पष्ट रूप से लिखिए।
(3) प्रत्येक विषय के लिए अधिकतम अंक 35 हैं।

ENGLISH

1. Explain the four-fold objectives of teaching English and its specifications with examples.

OR

Explain the present status and importance of English with literary and functional uses of English. 15

2. (A) Write the concept and importance of 'Introduction' step in lesson planning. 5
(B) Explain the advantages and disadvantages of translation method. 5

OR

- (C) Write the subskills of explanation skill and its importance. 5
(D) How to organise the various language games in teaching of English to develop various skill. 5
3. (A) Explain the importance of continuous comprehensive evaluation based reporting. 5

(B) Write the characteristics of English teacher.

5

OR

(C) Write the need and importance of unit Test.

5

(D) Write the advantages of problem solving ability.

5

मराठी

1. मराठी अध्यापनाच्या पध्दतीची नावे सांगून कोणत्याही दोन पध्दतींची माहिती सोदाहरण विशद करा.

किंवा

मराठी विषय अभ्यासपूरक कार्यक्रमांची गरज व महत्त्व सांगून कोणत्याही दोन कार्यक्रमांची माहिती द्या. 15

2. (अ) मराठी अध्यापनाची उद्दिष्टे लिहा. 5

(ब) त्रीभाषा सूत्र स्पष्ट करा. 5

किंवा

(क) शालेय अभ्यासक्रमात मराठी भाषेचे महत्त्व विशद करा. 5

(ड) मातृभाषा मराठीच्या सद्यस्थितीवर चर्चा करा. 5

3. (अ) घटकचाचणी तयार करतांना आपण कोणती काळजी घ्याल ते सांगा. 5

(ब) आशय विश्लेषण करतांना आपण कोणकोणत्या घटकांचा विचार कराल ? स्पष्ट करा. 5

किंवा

(क) चांगल्या अभ्यासक्रमाची वैशिष्ट्ये लिहा. 5

(ड) शालेय स्तरावर मराठी अध्ययनाच्या संदर्भात आपण आकारिक मूल्यमापनाचा कसा वापर कराल ? 5

हिन्दी

1. त्रिभाषा सुत्र के अनुसार भारतीय जीवन एवम् संस्कृति में हिन्दी भाषा अध्यापन की आवश्यकता स्पष्ट कीजिए।

अथवा

माध्यमिक शालेय स्तरपर हिन्दी शिक्षा के प्रमुख उद्देश्यों की चर्चा कीजिए। 15

2. (अ) हिन्दी अध्यापन में कौन-कौनसे शालेय कार्यक्रमों का आयोजन करोगे ? 5
(ब) हिन्दी भाषा अध्यापन के किसी एक तंत्र का वर्णन कीजिए। 5

अथवा

- (क) पाठ योजना का अर्थ एवम् महत्व विशद कीजिए। 5
(ड) प्रश्न-उत्तर कौशल पर सुक्ष्म पाठ तैयार कीजिए। 5

3. (अ) सातत्यपूर्ण सर्वकष मूल्यांकन याने क्या ? विशद कीजिए। 5
(ब) हिंदी अध्यापक की छात्रों के व्यक्तित्व विकासमें भूमिका स्पष्ट कीजिए 5

अथवा

- (क) पाठ्यक्रम रचना के सिद्धांत लिखिए। 5
- (ड) इकाई जाँच याने क्या ? इकाई जाँच का महत्व लिखिए। 5

سوال (۱) اردو زبان کی لسانی اور ادبی اہمیت کو واضح کرتے ہوئے، مولوی عبدالحق کی ادبی خدمات تحریر کیجئے۔

یا

اردو زبان کی اہمیت کو واضح کرتے ہوئے قومسی یکجہتی میں اردو کا کردار متعین افراز میں تحریر کیجئے۔

سوال (۲) اردو تدریس کے مختلف فن بیان کرتے ہوئے مثال کا فن کی تفصیل لکھیے۔
(ب) ثانوی سطح کے کسی ایک سبق کی منصوبہ بندی کا خاکہ تیار کیجئے۔

یا

(ج) خود تدریس کی اہمیت تحریر کرتے ہوئے کسی ایک مہارت کا خاکہ بنائیے۔
(د) درس تدریس میں ہم نصابی سرگرمیوں کی افادیت تحریر کیجئے۔

سوال (۳) مسلسل بہد بہت خود پیمائشی میں 'مجموعی تدریس' (SA) کی اہمیت واضح کیجئے۔
(ب) CCE کے مطابق طلباء کی زبانی ترقی میں معلم کا کردار لکھیے۔

یا

(ج) ثانوی مدارس کے نصاب کی اہمیت تحریر کیجئے۔
(د) اردو درسی کتاب کی خوبیاں اور خامیاں لکھیے۔

BIOLOGICAL SCIENCE

1. Explain the concept of Lesson-plan. Explain the necessity of a Biological Science lesson plan and the steps involved in a lesson plan.

OR

State the difference between Year Plan and Unit Plan. Explain in short, the steps involved in the preparation of a Unit plan of Biological science subject. 15

2. (A) Write the Aims of teaching Biological science as given in the Maharashtra State Board of Higher Secondary Education syllabus. 5
- (B) What is Globalization ? Write the benefits of globalization to Biological sciences. 5

OR

- (C) What learning experiences will you provide to develop scientific attitude in the pupils ? Write them. 5
- (D) Write the contribution of Darwin in the development of Biological sciences. 5

3. (A) State the importance of Inductive-Deductive method in the teaching of Biological sciences.

5

- (B) Write short information on 'Laboratory Method' of teaching of Biological sciences.

5

OR

- (C) How will you use explanation skill, while teaching Biological science subject ? Write it.

5

- (D) Explain the importance of supervised study.

5

(मराठी माध्यम)

1. पाठ नियोजनाची संकल्पना स्पष्ट करा. जैविकीय विज्ञानाच्या पाठ नियोजनाची गरज व पाठनियोजनाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.

किंवा

वार्षिक नियोजन व घटक नियोजन यातील फरक विशद करा
जैविकीय विज्ञान विषयाच्या घटक नियोजन तयार करण्याच्या
पायऱ्या थोडक्यात स्पष्ट करा. 15

2. (अ) महाराष्ट्र राज्य उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळाच्या अभ्यासक्रमात दिलेली जैविकीय विज्ञान अध्यापनाची ध्येये लिहा. 5
- (ब) जागतिकीकरण म्हणजे काय ? जागतिकीकरणानुळे जैविकीय विज्ञानाला होणारे फायदे लिहा. 5

किंवा

- (क) विद्यार्थ्यांमध्ये वैज्ञानिक दृष्टिकोन निर्माण करण्यासाठी कोणते अध्ययन-अनुभव द्याल ते लिहा. 5
 - (ड) जैविकीय विज्ञानाच्या विकासात डार्विनचे योगदान लिहा. 5
3. (अ) जैविकीय विज्ञानाच्या अध्यापनात अवगामी - उदगामी पध्दतीचे महत्त्व विशद करा. 5

- (ब) जैविकीय विज्ञान अध्यापनाच्या 'प्रयोगशाळा पद्धती' वर थोडक्यात माहिती लिहा. 5

किंवा

- (क) जैविकीय विज्ञान विषयाचे अध्यापन करताना स्पष्टीकरण कौशल्याचा वापर कसा कराल ? ते लिहा. 5
- (ड) पर्यवेक्षित अभ्यासाचे महत्त्व स्पष्ट करा. 5

(हिन्दी माध्यम)

1. पाठ योजना की संकल्पना स्पष्ट कीजिए। जैविकीय विज्ञान के पाठ योजना की आवश्यकता तथा पाठ योजना के सोपान स्पष्ट कीजिए।

अथवा

वार्षिक योजना एवम् इकाई योजना में भेद विशद कीजिए। जैविकीय विज्ञान विषय के इकाई योजना निर्मिती के सोपान संक्षेप में स्पष्ट कीजिए। 15

2. (अ) महाराष्ट्र राज्य उच्च माध्यमिक शिक्षा मंडल के पाठ्यक्रम में दिये हुए जैविकीय विज्ञान अध्यापन के ध्येय लिखिए। 5
- (ब) वैश्वीकरण याने क्या ? वैश्वीकरण के द्वारा जैविकीय विज्ञान को होनेवाले लाभ लिखिए। 5

अथवा

- (क) छात्रों में वैज्ञानिक दृष्टिकोण निर्माण करने के लिए कौन-कौनसी अध्ययन-अनुभूती दोगे यह लिखिए। 5
 - (ड) जैविकीय विज्ञान के विकास में डार्विन का योगदान लिखिए। 5
3. (अ) जैविकीय विज्ञान अध्यापन में अगमन-निगमन विधी का महत्व विशद कीजिए। 5

- (ब) जैविकीय विज्ञान अध्यापन की 'प्रयोगशाला-विधि' पर संक्षेप में जानकारी लिखिए। 5

अथवा

- (क) जैविकीय विज्ञान विषय का अध्यापन करते समय स्पष्टीकरण कौशल्य का उपयोग किस तरह से करोगे यह लिखिए। 5
- (ड) पर्यवेक्षित अध्ययन का महत्व स्पष्ट कीजिए। 5

MATHEMATICS

1. What are the class-room objectives of teaching mathematics ? How does knowledge objective correlates with understanding and application objectives ? Illustrate.

OR

'Aryabhatta and Bhaskara charya are considered as the greatest Indian Mathematician'. Outline their contribution to the Mathematical world. 15

2. (A) State the importance of oral work in Mathematics teaching. 5
- (B) State the Laboratory method and explain its importance in Mathematics teaching. 5

OR

- (C) State the importance of project method in Mathematics teaching. 5
- (D) State the techniques of Mathematics teaching and illustrate any one of them. 5
3. (A) Write the importance of unit planning in Mathematics. 5

- (B) Explain the concept of Vedic Mathematics. 5

OR

- (C) Write the steps of Lesson planning. 5
- (D) Why Mathematics subject teaching is compulsory at secondary school level ? Explain. 5

(मराठी माध्यम)

1. गणित अध्यापनाची वर्ग-उद्दिष्टे कोणती ? ज्ञान या उद्दिष्टाचा आकलन व उपयोजन या उद्दिष्टांशी कसा सहसंबंध आहे ? सोदाहरण स्पष्ट करा.

किंवा

‘आर्यभट्ट व भास्कराचार्य यांना महान, भारतीय गणितज्ञ मानले जाते’. गणित जगतातील त्यांच्या योगदानाची चर्चा करा. 15

2. (अ) गणित अध्यापनात तोंडी कार्याचे महत्त्व स्पष्ट करा. 5

(ब) प्रयोगशाळा पध्दत विशद करून तिचे गणित अध्यापनातील महत्त्व स्पष्ट करा. 5

किंवा

(क) गणित अध्यापनात प्रकल्प पध्दतीचे महत्त्व विशद करा. 5

(ड) गणित अध्यापनाची तंत्रे सांगून कोणतेही एक तंत्र सोदाहरण स्पष्ट करा. 5

3. (अ) गणित विषयात घटक नियोजनाचे महत्त्व लिहा. 5

(ब) वेदिक गणिताची संकल्पना स्पष्ट करा. 5

किंवा

(क) पाठ नियोजनाच्या पायऱ्या लिहा. 5

(ड) माध्यमिक स्तरावर गणित विषय शिकविणे का अनिवार्य आहे ? स्पष्ट करा. 5

(हिन्दी माध्यम)

1. गणित अध्यापन के कक्षा उद्देश्य कौनसे हैं ? ज्ञान इस उद्देश्य का आकलन एवं उपयोजन उद्देश्य के साथ कैसा सहसम्बन्ध है ? उदाहरणसहित स्पष्ट कीजिए।

अथवा

‘आर्यभट्ट एवं भास्कराचार्य महानतम भारतीय गणितज्ञ माने जाते हैं’। गणित विश्व में उनके योगदान की चर्चा कीजिए।

15

2. (अ) गणित अध्यापन में मौखिक कार्य का महत्व स्पष्ट कीजिए। 5

- (ब) प्रयोगशाला विधि विशद करके उसका गणित अध्यापन में महत्व स्पष्ट कीजिए। 5

अथवा

- (क) गणित अध्यापन में प्रकल्प विधि का महत्व विशद कीजिए। 5

- (ड) गणित अध्यापन के तंत्र बताकर कोई भी एक तंत्र सोदाहरण स्पष्ट कीजिए। 5

3. (अ) गणित में घटक नियोजन का महत्व लिखिए। 5

- (ब) वैदिक (Vedic) गणित की संकल्पना स्पष्ट कीजिए। 5

अथवा

- (क) पाठ नियोजन के सोपान (steps) लिखिए। 5
- (ड) माध्यमिक स्तर पर गणित विषय पढ़ाना क्यों अनिवार्य है ? स्पष्ट कीजिए। 5

COMMERCE

1. State the importance of teaching skills in commerce. Explain the subskills of stimulus variation and explanation skills.

OR

What is meant by unit plan ? Explain the steps of unit plan for commerce subject. 15

2. (A) State the Importance of commerce in Higher secondary curriculum ? 5
(B) State the Importance of co-relation in commerce teaching. 5

OR

- (C) State the scope of commerce at Higher Secondary level. 5
(D) Explain the co-relation of commerce with Economics and mathematics. 5
3. (A) State the Importance of Blue print in unit test of commerce 5

- (B) Explain the importance of Internal Assessment in Commerce subject. 5

OR

- (C) Explain the types of curriculum. 5
- (D) Explain the utility of Unit test in Commerce teaching. 5

(मराठी माध्यम)

1. वाणिज्य अध्यापनात अध्यापन कौशल्यांचे महत्त्व विशद करून चेतकबदल व स्पष्टीकरण कौशल्यांची उपकौशल्ये स्पष्ट करा.

किंवा

घटक नियोजन म्हणजे काय ? वाणिज्य विषयाच्या घटक नियोजनाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा. 15

2. (अ) उच्च माध्यमिक अभ्यासक्रमात वाणिज्य विषयाचे महत्त्व विशद करा. 5
- (ब) वाणिज्य अध्यापनात सहसंबंधाचे महत्त्व विशद करा. 5

किंवा

- (क) उच्च माध्यमिक स्तरावर वाणिज्य विषयाची व्याप्ती विशद करा. 5
- (ड) वाणिज्याचा अर्थशास्त्र व गणिताशी असलेला सहसंबंध स्पष्ट करा. 5
3. (अ) वाणिज्य घटक चाचणीत संविधान तक्त्याचे महत्त्व विशद करा. 5
- (ब) वाणिज्य विषयात अंतर्गत मूल्यमापन स्पष्ट करा. 5

किंवा

- (क) अभ्यासक्रमाचे प्रकार लिहा. 5
- (ड) वाणिज्य अध्यापनात घटक चाचणीची उपयुक्तता स्पष्ट करा. 5

(हिन्दी माध्यम)

1. वाणिज्य अध्यापन में अध्यापन कौशल का महत्व विशद कर के चेतक बदल एवं स्पष्टीकरण कौशल के उपकौशल स्पष्ट कीजिए।

अथवा

इकाई योजना याने क्या ? वाणिज्य विषय के लिये इकाई योजना के सोपान स्पष्ट कीजिए। 15

2. (अ) उच्च माध्यमिक पाठ्यक्रम में वाणिज्य विषय का महत्व विशद कीजिए। 5
- (ब) वाणिज्य अध्यापन में सहसंबंध का महत्व विशद कीजिए। 5

अथवा

- (क) उच्च माध्यमिक स्तर पर वाणिज्य विषय की व्याप्ति विशद कीजिए। 5
- (ड) वाणिज्य विषय का अर्थशास्त्र और गणित विषयों के साथ सहसंबंध स्पष्ट कीजिए। 5

3. (अ) वाणिज्य इकाई जाँच में संविधान तालिका का महत्व विशद कीजिए। 5

(ब) वाणिज्य विषय में अंतर्गत मूल्यांकन स्पष्ट कीजिए।

5

अथवा

(क) अभ्यासक्रम के प्रकार लिखिए।

5

(ड) वाणिज्य अध्यापन में इकाई जाँच की उपयुक्तता स्पष्ट कीजिए।

5

